

BERENICE

EDGAR ALLAN POE

Sa desgrassi ês diversa. Es denòu ret multiforma demunt sa tèrra. Desplegada demunt s'ample horissó com s'arc de sa nineta de s'uy, es séus colós són tan variads com es d'aquest y també tan diferéns y tan íntimament unids. ¡Desplegada demunt s'ample horissó com s'arc de sa nineta de s'uy! ¿com ês que de sa béllesa hé derivad un tipo de féaldat; de s'alianza y sa pau, un símil d'es doló? però axí com en s'ètica es mal ês una consecuènsi d'es bé, axí, en réalidat, de s'alegría nex sa péna. O sa memòri de sa passada béatitud ês s'anguni d'avuy, o sas agonías són sas que se comènsan dins s'èstassis que varen porê havê estad.

Es méu nom de pila ês Egaeus; no faré mensió d'es méu llinatje. Sêns'embargo, no heyà en es méu país torres més venerabbles que sa méua melancòlica y grisa herènsi. Es nostro llinatje ha estad enomenad còma rassa de visionaris, y en mols de detalls sorprenéns, en es caratte d'es casal familià dins sa frêska d'es salón principal, emb sos pénjaròys d'es dormitòris, emb sos relléus de colcúns pilàs de sa sala d'armas, però espècialment en sa galería de cuadros antics, emb s'estil de sa bibliotèca y, per derré, emb sa peculiaríssima naturalesa d'es séus llibres, heyà eleméns més qu'abastamént per justificà aquesta creènsi.

Es records d'es méus primés añs se relassionan emb sa cambra de levant y emb sos séus volumens, d'es quins no tornaré a xerrà. Sullà va morí mu mare. Sullà vatj néxe jo. Però ês simplement no fé res dí que no havía viscud antes, que s'ànima no té una etzistènsi prèvia. ¿eu négàu? no discutirém es punt. Jo estig convensud, però no tratt de convènsa. Heyà, sêns'embargo, un record de fórmes aèreas, d'uys espirituals y espressíus, de sòns musicals, maldement trists, un record que no serà escluíd, una

memòri com una sómbra, vaga, variable, indefinida, insegura, y com una sómbra també emb s'imposibilitat de lliberarmê d'èlla mentras brilli es sol de sa méua rahó.

Dins aquéxa cambra vatj néxe. En despertà de sopetón de sa llèrga nit d'assò que parexía, sênsê serhó, sa no-etsistènsi, a regions de fadas, a un palàu d'imaginassió, a n'ets estrañs dominis d'es pensament y s'erudició monástica, no ês raro que miràs a n'es méu redòs emb uys estorads y caléns, que malgastàs sa méua infansi êntre llibres y disipàs es méu jovent emb sòmits; però sí ês raro que passassen ets añs y sa crêsta de sa virilidat, me trobàs encara dins es casal d'es méus pares; sí, ês assombrós s'aturament que va sometre a sas fons de sa méua vida, assombrosa s'inversió total que se va produí en es caratte d'es méus pensaméns més comúns. Sas réalidats terrenals m'afectavan coma visions, y totsol emb sas visions, mentras sas raras idèas d'es mon d'es sòmits se varen tornà, en canvi, no emb forratje de sa méua etzistènsi diari, sinó réalment emb sa méua totassòla y sensera etzistènsi.

Na Berenice y jo érem cosíns y varem créxa juns en s'herènsi patèrna. Però varem créxa de diferenta manéra: jo, malaltís, embolicad dins una melancolía; élla, àgil, grassiosa, desbordant de forsas; séus éran es passetjos per sa turó; méus, ets estudis d'es clastra; jo, visquend tencad en jo matex y entregad en cos y ànima a s'intènsa y pénosa meditassió; élla, pardaletjand despreocupadament per sa vida, sênsê pensà emb sas sómbra d'es camí o en sa fuyta silenciosa de sas hòras d'alas negras. ¡Berenice! Invoc es séu nom... ¡Berenice! y de sas grisas ruínas de sa memòri mil acaramullads records se commòuen devant es sò. ¡ah, ha venguda, està ara sa séua imatge devant jo, com en es primés díes de

sa séua alegría y de sa séua dita! ¡ah, esplèndida y, sèns'embargo, fantàstica béllesa! ¡oh sílfide èntre sas matas d'en arnheim! ¡oh jana èntre sas sévas fons! y llavonses, llavonses tot ès mistèri y terró, y una històri que no deu essè contada. Sa malaltía - una malaltía fatal- va caure demunt élla com es simún, y mentras jo l'observava, s'esperit de sa trasformassió la va arrasà, entrand dins es séu cap, dins es séus hàbits y dins es séu caratte, y de sa manéra més sutil y terrible va arribà a desbaratà sa séva identidat. ¡Ay! es destruttó anava y venía, y sa vittima, ¿von estava? jo no la conexía o, per lo ménos, ja no la reconexía còma na Berenice.

Èntre sa numerosa sèri de malaltías provocadas per sa priméra y fatal, que va fé una revolusió tan horrible en es ser moral y físic de sa méua cosina, deu d'enomenarsê com sa més triston y caparruda; una espèci de mal de San Pau qu'acabava, no rara vegada, emb catalèpsia, estad molt parescud a sa dissolusió efetiva y de sa quina a sa séva manéra de recobrarsê éra, en mols de cassos, ruca y repentina. Mentrastàns, sa méua pròpi malaltía -idò m'han dit que no deg donarlí altre nom-, sa méua pròpi malaltía, dig, crexía ben aviad, assumind, per derréra, un caratte monomaniac d'una espèci nòva y extraordinari, que goñava cada vegada més vigó y, en fí, va obtení demunt jo un incompreensible ascendent. Aquesta monomanía, si axí deg cridarlà, consistía emb unas cohitjós morbosas d'aquéxas propiedats d'es cap, que sa ciènsi psicològica nomena emb sa paraula atensió. Ès més que probabble que no se me entengui; però teng pò, de veras, que no haja manéra possible de proporsionà a s'inteligènsi d'es lettó corrent una idèa adecuada d'aquéxa nirviosa intensidat de s'interés emb qu'en es méu cas, sas facultads de meditassió (per no empleyà termes tènnics)attuavan y s'esfonzavan dins sa contemplassió d'ets objèttes d'ets univèrsos, encara d'es més comúns.

Reflektionà llèrgas hòras, incansable, emb s'atensió clavada a colca nòta trivial, en es marge d'un llibre o a sa séva tipografia; passà sa majó part d'un díe d'estíu empardalad emb una sómbra rara que caya embiaxadament demunt sa catifa o demunt sa porta; pèrdermê durant tota una nit emb s'observassió de sa tranquila cridada d'una làmpara o es calíus d'es fog; somià díes sensês emb so parfum d'una flò; repetí monòtomament colca paraula comuna fins qu'es sò, p'es fét de sa sovint repetissió, déxava de generà colca idèa dins sa cap; pèrde tot sentid de moviment o d'etzistènsi física grassis a una absoluta y caparruda quietud, llèrg téns allargada; tals éran colcunas de sas estravagansis més comunas y ménos dolentas provocadas per un estad de sas facultads mentals, no únic, per cèrt, però sí escapàs de disafià tot anàlissis o explicassió.

Però que no se me entengui malament. S'etsessiva, intènsa y malaltisa atensió axí etsitada per objèttes trivials en sí matéxos no deu confondrersê emb sa tendènsi a sa meditassió, comú a tots ets hòmos, y que se dona espécialment emb sas personas d'imaginassió encesa. Tampoc éra, com va porê suposarsê en principi, un estad agud o una eggigerassió d'aquéxa tendènsi, sinó primari y essencialment diferenta. En un cas, es soñadó o es fanàtic, interessad emb un objètte habitualment no trivial, eu pèrd de vista poc a poc dins un festé de deduccions y sugerènsis que d'èll procedexen, fins que, a la fi d'un sòmit ple a sovint de sensualitat, es incitamentum o priméra causa de sas sévas meditassions desaparêx dins un complet caduf. En es méu cas, ets objètte primari éra invariabilmente trivial, maldement assumís, a través d'ets intremitjos de sa méua vissió trastornada, una importansi reflèta, irreal. Pòcas deduccions, si ês qu'aparexía que colcavan, brollavan, y aquéxas pòcas tornavan tornà caparrudament còma un objètte original en es séu centro. Sas

meditassions may éran deleytas, y en cab d'es sòmit, sa priméra causa, enfòra d'està fòra de vista, havia agafada aquex interés sobrenaturalment eggigerad que constituía sa trassa dominant d'es mal. Emb una paraula: sas facultads mentals més etzercidas, en es méu cas éran, com ja'u som dit, sas de s'atensió, mentras dins es sòmits són sas de s'especulassió.

Es méus llibres, en aquéxa època, si no servían en réalidat per fé enfadà es trastórno, prenían part ampliament, com se comprendrà per sa séva naturalesa imaginativa y inconettata, de sas características peculiàs d'es trastórno matex. Pug recordà, êntre altres, es trattad d'es noble italià coelius secundus curio de amplitudine beati regni dei, sa gran fa de Sant Agustí sa ciudad de Déu, y sa d'en Tertuliano, de carn christi, sa que paradòjica sentènsi: *mortuus est dei filius; credibili est quia ineptum est : et sepultus resurrexit; certum est quia impossibili est*, va ocupà es méu téns sensè durant moltas de semmanas de fanéra y inútil investigassió.

Se vorà, idò, que, rebassada de sa séva equilibri totsol per còsas trivials, sa méua rahó se parexía an aquex peñal marino d'es qui xèrra en Ptoloméo Hefestión, que resistía ferm ets atacs de sa violènsi humana y sa fiéra furia de sas aygos y es vens, però tremolava en contatte de sa flò enomenada porrasa. Y maldement per un observadó descuydad pugui parexe que fos de dutte que sa variassió produída dins sa condissió moral de Berenice per sa séva desgrassiada malaltía me facilitaría mols d'objèttes per s'etzercissi d'aquéxa intènsa y anormal meditassió, sa que naturalment m'ha costada cèrta feyna esplicà, en colca modo éra aquest es cas. En ets intremiçjos inteligèns d'es méu mal, sa séva calamidad me donava

péna, y, molt commogud per sa ruina total de sa séva hermosa y dolsa vida, no déxava de medità emb frequènsi, agrurament, en es prodigiosos mèdis p'es quins havía arribad a produirsê una revolussió tan de sopetón y rara. Però aquestas reflèsións no prenían part de sa idiosincrassi de sa méua malaltía, y éran parescuds a sas que, en similàs circustansis, porían presentarsê en es comú d'es hòmos. Fèl a sa séva pròpi caratte, es méu trastórno se disfrutava en es canvis ménos importàns, però més vistosos, opèràds en sa constitussió física de Berenice, en sa singulà y espantosa distorsió de sa séua identitat personal.

En es díes més brillàns de sa séva bélesa incomparable, segurament no la vetj estimà. Dins sa rara anomalía de sa méua etsistènsi, es sentiméns dins jo may venían d'es cò, y sas passións sempre venían de s'inteligènsi. A través d'ets àuba gris, emb sas sòmbras entrelassadas d'es bosc a mitjdíe y emb so silènsi de sa méua bibbliotèca en sa nit, sa séva imatge havía surada devant es méus uys y jo l'havía vista, no coma una Berenice viva, de bon de ve, sinó a sa Berenice d'un sòmit; no coma una ocupadora de sa tèrra, terrenal, sinó com sa séva concentrassió; no coma una còsa per ammirà, sinó per analisà; no com un objètte d'amó, sinó com es téma d'una especulassió tan abstrussa quant d'inconettata. Y ara, ara tremolava en sa séva presènsi y tornava blanc cuand s'acostava; sèns'embargo, sabend molt de gréu sa séva decadènsi y sa séva ruina, vatj enrecordà que m'havía estimad llèrg téns, y, a un mal moment, li vatj xerrà de matrimòni.

Y a la fí s'acostava sa fétxa de sas nostras nòssas cuand, un hòrabaxa d'hivèrn -a un d'aquets díes intempestivament caléns, serénos y bascosos que són sa dida de s'hermosa Alción-, me vatj

sèure, creguendmê totsol, en es gabinêt interiò de sa bibliotèca. Però xécand ets uys vatj veure, devant jo, a na Berenice.

¿Va sê sa méua immaginassiò etsitada, s'influènsi de s'ammósfera bascosa, sa llum incèrta, a punt d'auba de sa cambra, o es grisos vestids que embolicavan sa séva figura, sa que li varen donà un perímetro tan duttós y indefinid? no sabría dirhó. No va dí una paraula y jo per res d'el mon havés estad escapàs de pronunsià una sílaba. Un escarrufament gelad va recorre es méu cos; me va préme una sensassiò d'intolerabble ansiedat; una curiosidat devoradora va invadí sa méua ànima y, recolsandmê a s'assiento, vatj quédà un istant sêns'elenà, immòvil, emb sos uys clavads emb sa séva persona. ¡ay! Sa séua magró éra etsessiva, y ni un vestigi d'es ser primitiu goytava a una totassòla línia d'es perímetro. Sas méuas calentas miradas varen caure, a la fí, a sa séua cara.

Es frónt éra alt, molt blanca, singularment agradabble; y lo qu'en un téns fos cabêy negre víu caya parsialment demunt élla fend sómbra en ets esfonzads pólsos emb innumerabbles rissos, ara d'un rós brillant, que p'es séu cayre fantàstic discordavan per complet emb sa melancolía dominant de sa séva cara. Es séus uys no tenían vida ni brillo y parexían qu'estavan sênsè ninetas de s'uy, y vatj esquivà involuntariament sa séva mirada vidriosa per contemplà es morros, fins y arrufads. Se mitjobriren, y emb una ríeyeta d'espressió carattarística de sas dens de sa canviada Berenice se varen mostrà tira-tira a n'es méus uys. ¡ojjàlà may elz havés vist o, después de vorerlós, havés mort!